
RUBRIEK RECHT EN GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

WETSONTWERP ONKELINX BETREFFENDE INTERNERING

Hoorzitting met deskundigen in de Commissie Justitie van de Kamer op 30 januari 2007

Sinds het verschijnen van het Eindverslag van de Commissie Internering in 1999¹ werd het zorgaanbod voor geïnterneerden vanaf 2001 met horten en stoten uitgebreid. Enkele pogingen om tot een nieuwe wet te komen mislukten. Vandaar dat het wetsontwerp Onkelinx van 10 januari 2007², waarvoor de Regering een spoedbehandeling vroeg, zeer welkom was. Maar haast en spoed is zelden goed. Een rijke oogst van kritieken op de wet van 1 juli 1964³ stapelde zich op over een periode van 43 jaar en werd regelmatig samengevat.⁴ In de traditie van snelwetten moest dit wetsontwerp tijdens de eindspurt van de federale regering op zeer korte tijd worden behandeld. De bedoeling om de strafuitvoeringsrechtbanken ook voor geïnterneerden zo vlug mogelijk in werking te laten treden was hieraan uiteraard niet vreemd.⁵

Op 30 januari werden tien deskundigen in allerijl ontboden door de Commissie Justitie van de Kamer met het verzoek eventuele opmerkin-

gen te formuleren. De opmerkingen van de verschillende deskundigen waren zeer eensluidend en zij werden door de leden van de Commissie Justitie met welwillendheid aanhoord en besproken. De hamvraag was uiteraard of er rekening zou gehouden worden met de vrucht van deze onbezoldigde vrijetijdsbesteding van de tien deskundigen. Hierna volgt een iets uitvoeriger geargumenteerde bespreking dan wat ik zelf tijdens de beperkte spreektijd van vijf minuten heb kunnen verwoorden.

1. Positieve noot

Ontegensprekelijk werd rekening gehouden met een aantal voorstellen van het Eindverslag van de Commissie Internering van 1999 met het oog op een herziening van de wet van 1 juli 1964. Dit neemt niet weg dat de overhaaste werkwijze aanleiding heeft gegeven tot tekortkomingen, waarvan het niet altijd duidelijk is of het gaat om slordigheid of moedwilligheid.

2. Deskundigenonderzoek (art. 5-7)

2.1. Residentieel deskundigenonderzoek

Eén van de drie soorten deskundigenonderzoek voorgesteld in het Eindverslag van de Commissie Internering is een deskundigenonderzoek in een residentiële setting. Bij de meest ernstigste en complexe situaties betekent de mogelijkheid van een continue observatie een enorme meerwaarde voor het deskundigenonderzoek. Dat er in dit wetsontwerp helemaal geen sprake is van een residentieel deskundigenonderzoek is ten zeerste verwonderlijk omdat sinds het KB van 19 april 1999⁶ de oprichting van een Penitentiair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum (POKO) wordt aangekondigd. Het POKO zou de kwaliteit van de meest ingewikkelde deskundigenonderzoeken enorm kunnen opkrikken. Bovendien zijn een aantal andere interessante functies gekoppeld aan het POKO, met name opleiding en wetenschappelijk onderzoek. Blijkbaar wordt enkel gedacht aan een opsluiting in bijgestuurde psychiatrische afdelingen van een

1 De Commissie Internering voor de herziening van de wet tot bescherming van de maatschappij van 1 juli 1964. Eindverslag van de werkzaamheden. Ministerie van Justitie, April 1999.

2 Wetsontwerp betreffende de internering van personen die lijden aan een geestesstoornis. Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. 10 januari 2007.

3 Wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten (B.S. 17 juli 1964).

4 Casselman, J., Cosyns, P., Goethals, J., Vandembroucke, M., De Doncker, D. en C. Dillen, *Internering*. Leuven, Apeldoorn, Garant, 1997.

5 Vanacker, J., De strafuitvoeringsrechtbanken en de externe rechtspositie van veroordeelden: een (recht)bank vooruit? *Panopticon*, 2007(28), 2, 1-7.

6 Koninklijk Besluit van 19 april 1999 tot instelling van een Penitentiair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum met het statuut van Wetenschappelijke inrichting van de Staat (B.S. 08/05/1999).

gevangenis. Dit stelt dan weer een probleem op het vlak van het uit elkaar houden van evaluatie en opvang van de verdachten die onderworpen worden aan een deskundigenonderzoek.

2.2. Bezoldiging

Alhoewel verwezen wordt naar de noodzaak van een bijkomende opleiding voor deskundigen wordt er geen woord gerept over het aanpassen van de huidige ontoereikende bezoldiging. Indien er geen verbetering komt in de vergoeding en de termijn van effectieve uitbetaling ervan, zal de motivatie om een bijkomende vorming te volgen en de bereidheid om deskundigenonderzoeken uit te voeren tot een negatieve selectie van de deskundigen aanleiding geven.

3. Strafvuiteringsrechtbanken (SUR) (art. 17-117)

De gehanteerde terminologie en bepaalde aspecten van de voorgestelde procedure getuigen van een quasi gelijkstelling van de geïnterneerde met de gedetineerde. Een opvallend voorbeeld hiervan is dat de uitvoeringsmodaliteit 'beperkte detentie' voor gedetineerden ook geïntroduceerd wordt voor geïnterneerden. Bijgevolg zullen geïnterneerden die zich in een forensisch psychiatrische afdeling van een psychiatrisch ziekenhuis bevinden op een bepaald moment kunnen genieten van een 'beperkte detentie'. Dit is overduidelijk het gevolg van het feit dat men een behandeling van een geïnterneerde beschouwd als een detentie in analogie met de gevangenisstraf.

3.1. Samenstelling

In een vorig wetsvoorstel was voorzien dat de SUR voor geïnterneerden deels anders zou worden samengesteld dan voor gedetineerden. Ook hiervan is er geen spoor meer terug te vinden. Door nagenoeg alle deskundigen werd tijdens de hoorzitting benadrukt dat de aanwezigheid van een psychiater noodzakelijk is om te oordelen over geïnterneerden die allen geacht worden ernstige psychiatrische problemen te vertonen. Uit de ervaringen opgedaan door de huidige Commissies tot Bescherming van de Maatschappij (CBM), die uiteraard verdwijnen eens de SUR worden ingevoerd, is overduidelijk gebleken dat

het in college optreden van magistraten, advocaten en psychiaters kan beschouwd worden als de beste leerschool. Wij bedoelen een leerschool voor rechtsbedelers om meer genuanceerd dan zwart wit te oordelen over psychiatrische problemen en voor psychiaters om vanuit een zorgbenadering ook rekening te houden met soms flagrante veiligheidsaspecten.

3.2. Verloop van de procedure

Algemeen kan voorspeld worden dat de procedureregels, die bijna klakkeloos werden overgenomen uit de nieuwe VI procedure voor gedetineerden, onvoldoende soepel te hanteren zullen zijn voor geïnterneerden. De logge en omslachtige procedures zullen de doorstroming van geïnterneerden vertragen. Het verloop zal niet alleen stroever zijn maar vaak antitherapeutisch. Zelfs een dringende overplaatsing van een geïnterneerde zal minstens één week in beslag nemen tenzij het gaat over een opsluiting in de gevangenis door de procureur des Konings. Wanneer een geïnterneerde in een therapeutische setting in een acute crisissituatie terecht komt en een andere therapeutische setting aangewezen is, bestaat het risico dat de beslissing van de SUR te laat komt ofwel in het beste geval wanneer de crisis reeds voorbij is en de overplaatsing niet meer nodig is ofwel in het slechtste geval nadat er ernstige schade is ontstaan. De enige mogelijkheid is dat de bevoegdheden van de alleen zetelende rechter uitgebreid worden. In elk geval zullen er op elk moment niet minder maar wel degelijk meer opvangplaatsen voor geïnterneerden nodig zijn dan nu het geval is.

3.3. Verschijnen in vrijheid

Bij het opstellen van het wetsontwerp werd over het hoofd gezien dat, onder de toepassing van de huidige wet, sommige geïnterneerden niet opgesloten zijn in een gevangenis wanneer zij voor de eerste keer voor de CBM verschijnen. Dit is wellicht ondenkbaar in de logica van de modale rechtsbedeler die denkt dat alle geïnterneerden zo gevaarlijk zijn dat zij gedurende geruime tijd moeten opgesloten worden vooraleer zij in aanmerking komen om onder voorwaarde in vrijheid te worden gesteld. De sporadische incidenten met dramatische afloop bij geïnterneerden,

die vaak niet genoeg opgevolgd worden omdat onvoldoende personeel ter beschikking wordt gesteld door de overheid, geven aanleiding tot het versterken van deze stereotype misvatting. Sommigen verwachten blijkbaar een magische oplossing van een SUR die geïnterneerden slechts met mondjesmaat vrijlaat.

3.4. Beroepsmogelijkheden (art. 115-117)

Wat de beroepsmogelijkheden betreft bestaat het gevaar dat bepaalde moeizaam verworven mogelijkheden teruggedroefd worden. De mogelijkheid voorzien in het KB van 10 februari 1998⁷ zal vervallen. Volgens dit KB kan de advocaat van de geïnterneerde bij de weigering van een vraag tot invrijheidsstelling niet alleen beroep aantekenen op vlak van procedure maar ook wat de inhoud van de zaak betreft. Dit betekent duidelijk een stap terug.

4. Wanneer het dan toch niet anders kan

4.1. Overlegstructuur

In art. 120 wordt een overlegstructuur voor de evaluatie van de uitvoering van de wet vermeld. Er werd met aandrang gepleit om via deze weg de uitvoering van deze overhaastig tot stand gekomen wetwijziging zeer nauwgezet op de voet op te volgen. Van een analoge aankondiging van een regelmatige evaluatie van de wetwijziging in verband met de gedwongen opname in de psychiatrie van 1990⁸ is immers niets in huis gekomen.

4.2. Uitvoeringsbesluiten

Indien bepaalde aanpassingen van de tekst niet meer mogelijk zouden blijken te zijn werd

gevraagd om bijsturingen via uitvoeringsbesluiten mogelijk te maken.

4.3. Zorgaanbod

Er werd gewezen op het feit dat het zorgaanbod voor geïnterneerden verder moet uitgebouwd worden teneinde de behandeling en nazorg te kunnen verzekeren.

5. Slotbedenkingen

5.1. Vergadering te Grobbendonk

Het vervolg van het verhaal is dat de zaak zo dringend werd geacht dat amper enkele dagen na de hoorzitting de leden van de Commissie Justitie voor een weekendzitting ontboden werden te Grobbendonk, de woonplaats van de voorzitter, om de laatste hand te leggen aan de tekst.

5.2. Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht

Deze onvolmaakte tekst, liefst voorzien van een aantal laatste aanpassingen, is uiteindelijk te verkiezen boven het enkele decennia wachten op een nieuwe mogelijkheid tot wetwijziging. Wordt gevolgd en vervolgd.

Prof. em. Joris Casselman*

7 Wet van 10 februari 1998 tot wijziging van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers teneinde de advocaat van de geïnterneerde het recht toe te kennen beroep in te stellen tegen de beslissing van de commissie tot bescherming van de maatschappij die een verzoek om invrijheidsstelling afwijst (B.S.18 maart 1998).

8 Wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke (B.S.27 juli 1990).

* Voorzitter VVGG (Vlaamse Vereniging voor Geestelijke Gezondheid)